తంత్రం - వైద్యం

దేవరకొండ శేషగిరిరావు

ఎమెస్కో

I.S.E.R.V.E. హైదరాబాదు వారి అనుమతితో

విషయ సూచిక

1.	తంత్రం – వైద్యం – డామరతంత్రం	11
2.	దత్తాత్రేయ తంత్రం – 15 పటలం	58
3.	కాక చండీశ్వర కల్పతంత్రం	71
4.	అనుబంధం–1	97
5.	అనుబంధం–2	98
6.	చివరిమాట	101

తంత్రం - వైద్యం

డామరతంత్రం

దేహరంజన విధానం (శరీర దుర్గంధం పోవడానికి)

1. *కదంబ పత్రం లోధ్రంచ అర్జున కుసుమాని చ*
పిష్ట్వా తల్లేపనాచ్చైవ దుర్గంధం నాశయేత్ ధ్రువం (అ.1 , శ్లో.2)

కదంబ = కడిమి; లోధ్ర = లొద్దుగ పత్రాలను; అర్జున = మద్ది పుష్పాలను నూరి శరీరంపై రాసుకుంటే ఒంటికున్న దుర్గంధం పోతుంది.

2. *దాడింబ వల్కలం లోధ్రం పద్మపుష్ప తథా మధు*
నింబ పత్రం చ సంపిష్య తల్లేపో గంధనాశకః (అ.1, శ్లో.3)

దానిమ్మయొక్క పైతొక్క, లొద్దుగ, పద్మాలు, తేనె, నింబ = వేప ఆకులు– వీటిని దంచి ఒంటికి రాస్తే దుర్గంధం పోతుంది.

3. చందనం తేజ పత్రం చ బాలాచోశీర మూలకం
అగరు బదరీ బీజం సమ్మర్ద్య కేశరైః సహ
మర్దనాదచిరేణైవ దుర్గంధం నాశయేత్ ధ్రువం (అ.1, శ్లో.4)

గంధం, తేజపత్రం = ఆకుపత్రి, బాల (బాలపత్రమనగా తీట కసింద, బాలమనగా కురువేరు, బాలమూలమనగా పిన్న ముల్లంగి,) ఉశీరమూలం = వట్టివేరు, అగరు, బదరీ బీజం = రేగు గింజ, నాగకేసరాలు – వీటిని కలిపి దంచి ఒంటికి రాయాలి. బాలకం = కురువేరని వ. దీపిక.

4. *సప్త పర్ణ త్వచం లోధ్రం నింబ పత్రం తథాఽ భయా*
సంపిష్య లేపనాచ్చైవ దుర్గంధం హరతే ధ్రువం (అ.1. శ్లో.5)

సప్తపర్ణం = అత్తపత్తి చెట్టు లేక సోకుడు మునుగు చెట్టుయొక్క బెరడు, లొద్దుగ – వీటిని దంచి చూర్ణంగా చేసి ఒంటికి పూయాలి. దుర్గంధం ఉండదు. సప్తపర్ణమనగా ఏడాకుల పొన్నయని వ. దీపిక.

ముఖ రంజన విధానం (నోటి దుర్వాసన పోవడానికి)

5. *పిప్పలీ చూర్ణమాదాయ ఘృతమధు సమన్వితం*
ప్రభాతే భక్షణాచ్చైవ సుగంధో జాయతే ముఖే (అ.1, శ్లో.1)

పిప్పలి చూర్ణం, నేయి, తేనె – వీటిని కలిపి పరగడుపున సేవిస్తే ముఖం నుండి వచ్చే దుర్వాసన పోతుంది.

6. *మురామాంసి వచా కుష్ఠం నాగకేసరమేవ చ*
సంచూర్ణ్య రమణీ యాచ ప్రాతే వా సంధ్యా యామపి
లిహ్యాత్ తస్యా ముఖం శీఘ్రం భవేత్ కర్పూర వాసితం(అ.1, శ్లో.2)

మురామాంసి = ముర అనగా గంధద్రవ్య విశేషం, వస, కుష్ఠ = చెంగల్వ కోష్టు, నాగకేసరాలు – వీటిని దంచి చూర్ణం చేసి కొద్ది కొద్దిగా సేవిస్తే స్త్రీ ముఖం కర్పూర వాసన వేస్తుంది.

7. *ఆమ్రాస్థి పద్మ మూలంచ పిష్ట్వా మధుసమన్వితం*
ముఖే ధృత్వా చిరేణైవ సుగంధో జాయతే మహాన్ (అ.1, శ్లో.3)

ఆమ్రాస్థి = మామిడి టెంక? – తామర వేళ్ళు – వీటిని కలిపి దంచి, తేనెతో కలిపి నోట్లో నమిలితే నోటికి మంచి వాసన వస్తుంది.

ముఖవణ్ర నాశ విధానం

8. *మర్దితం మరిచం నీత్వా గోరోచన సమన్వితం*
లేపనాత్ ముఖజాతస్తు వ్రణంచ సంవినశ్యతి (అ.1, శ్లో.1)

గోరోచనాన్ని మిరయపు పొడితో కలిపి నోట్లో పెట్టుకొని కొంతసేపు ఉంచాలి. ముఖవ్రణాలు పోతాయి.

9. *తిలం సమ్మర్ద్య దుగ్ధేన గౌర సర్షప సంయుతం*
తల్లేపాత్ చిరేణైవ ముఖవ్రణం వినశ్యతి (అ.1, శ్లో.2)

నువ్వులు, తెల్ల ఆవాలను పాలలో నూరి నోట్లో పెట్టినా పై ఫలం వస్తుంది.

కేశ కృష్ణీకరణ విధానం (వెంట్రుకలు నల్లబడడానికి)

10. *స్రగ్గంధ ధూపాంబర భూషణానాం*
నశోభతే శుక్ల శిరోరుహాణాం
యస్యాదతో మూర్ధజ రాగసేవాం
కుర్యాద్యథైవ అంజన భూషణానాం (అ.1, శ్లో.1)

దండలు వేసుకొన్నా, అలంకారాలు ధరించినా, విలువైన బట్టలు కట్టుకొన్నా తెల్ల వెంట్రుకలుంటే శోభించదు. కనుక నల్లబడడానికి కొన్ని పద్ధతుల్ని చెబుతున్నాం.

11. *త్రిఫలా లోహచూర్ణశ్చ ఇక్షు భృంగరసస్తథా*
కృష్ణ మృత్తికయా సార్ధ భాండే మాసం నిరోధయేత్
తల్లేపాత్ రంజతే కేశాన్ చతుర్మాసం స్థిరోభవేత్ (అ.1, శ్లో.2)